WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 20 stycznia 2011 r. *

W sprawie C-90/09 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości, wniesione w dniu 27 lutego 2009 r.,

General Química SA, z siedzibą w Alava (Hiszpania),

Repsol Química SA, z siedzibą w Madrycie (Hiszpania),

Repsol YPF SA, z siedzibą w Madrycie (Hiszpania),

reprezentowane przez J.M. Jiméneza-Laiglesię Oñatego, oraz J. Jiméneza-Laiglesię Oñatego, abogados

strona skarżąca,

* Język postępowania: hiszpański.

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez F. Castilla de la Torre oraz E. Gippiniego Fourniera, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano (sprawozdawca), prezes izby, J.J. Kasel, M. Ilešič, E. Levits i M. Safjan, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: R. Şereş, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 29 kwietnia 2010 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 września 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 W swym odwołaniu General Química SA (zwana dalej „GQ"), Repsol Química SA (zwana dalej „RQ") i Repsol YPF SA (zwana dalej „RYPF") wnoszą o uchylenie wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie T–85/06 General Química i in. przeciwko Komisji (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem"), którym Sąd oddalił ich skargę na decyzję Komisji 2006/902/WE z dnia 21 grudnia 2005 r. dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 81 traktatu WE oraz art. 53 porozumienia EOG przeciwko Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (poprzednio Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (poprzednio Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA i Repsol YPF SA (sprawa COMP/F/C.38.443 – Substancje chemiczne stosowane w przemyśle gumowym) (Dz.U. 2006, L 353, s. 50, zwaną dalej „sporną decyzją"), nakładającą łącznie na omawiane spółki grzywnę za udział w szeregu porozumień i uzgodnionych praktyk.

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

2 GQ jest spółką prawa hiszpańskiego produkującą pewne substancje chemiczne stosowane w przemyśle gumowym. Jest ona spółką w pełni zależną od RQ, należącą w całości do RYPF.

3 W dniu 12 kwietnia 2005 r. Komisja Wspólnot Europejskich wystosowała do wnoszących odwołanie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów dotyczące postępowania przewidzianego w art. 81 WE oraz art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3).

4 W spornej decyzji Komisja uznała RQ i RYPF, zwane łącznie „Repsol", za solidarnie odpowiedzialne za naruszenie popełnione przez GQ.

5 W tym względzie Komisja stwierdziła w omawianej decyzji, że spółka dominująca może być uznawana a priori za odpowiedzialną za niezgodne z prawem zachowanie zależnych od niej w 100% spółek, spółka ta ma jednak możliwość obalenia tego domniemania faktycznego wywierania przez nią decydującego wpływu na swe spółki zależne.

6 Komisja wyjaśniła, iż do takiego obalenia domniemania nie może wystarczyć twierdzenie, że spółka dominująca nie uczestniczyła bezpośrednio w kartelu lub nie była świadoma jego istnienia, lub też nie zachęcała swoich spółek zależnych do niezgodnego z prawem zachowania. Komisja tym samym uznała, że twierdzenie, iż RQ i RYPF nie odpowiadają za działalność operacyjną lub zarządzanie operacyjne GQ, nie jest wystarczające, by obalić rzeczone domniemanie.

7 Ponadto Komisja zauważyła, że w danym przypadku nawet jeśli jednoosobowy zarząd GQ delegował swoje uprawnienia w zakresie zarządzania operacyjnego tą spółką, wciąż działał jako łącznik między GQ i RQ, poprzez który spółce dominującej przekazywane były dane dotyczące sprzedaży, produkcji i wyników finansowych. Co więcej wyniki finansowe GQ były konsolidowane z wynikami „Repsol", w wyniku czego zyski lub straty GQ znajdowały odzwierciedlenie w zyskach lub stratach grupy.

8 W tych okolicznościach Komisja stwierdziła w art. 1 lit. f)–h) spornej decyzji, że wnoszące odwołanie brały udział od dnia 31 października 1999 r. do dnia 30 czerwca 2000 r. w szeregu porozumień i uzgodnionych praktyk, na które składało się ustalanie cen i wymiana poufnych informacji dotyczących substancji chemicznych stosowanych w przemyśle gumowym na obszarze Europejskiego Obszaru Gospodarczego naruszających art. 81 WE i art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r.

9 W konsekwencji w art. 2 lit. d) omawianej decyzji Komisja nałożyła na GQ, RQ i RYPF grzywnę w wysokości 3,38 mln EUR, za której zapłatę spółki te były solidarnie odpowiedzialne.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

10 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 8 marca 2006 r. wnoszące odwołanie wniosły na podstawie art. 230 WE skargę o stwierdzenie częściowej nieważności spornej decyzji.

11 W uzasadnieniu owej skargi przytoczyły trzy zarzuty. Pierwszy zarzut dotyczył oczywistego błędu w ocenie i braku uzasadnienia w zakresie odpowiedzialności solidarnej wnoszących odwołanie. Zarzuty drugi i trzeci, które nie będą przedmiotem dalszych rozważań, ponieważ nie zostały podniesione w ramach odwołania, dotyczyły odpowiednio szeregu naruszeń prawa, których zdaniem skarżących dopuściła się Komisja przy obliczaniu grzywny, jak również błędu w ocenie, braku uzasadnienia i naruszenia zasady równego traktowania przy stosowaniu komunikatu w sprawie współpracy.

12 Jeśli chodzi o pierwszy zarzut, Sąd przede wszystkim przypomniał w pkt 58 zaskarżonego wyroku orzecznictwo Trybunału wynikające z wyroków z dnia 25 października 1983 r. w sprawie 107/82 AEG-Telefunken przeciwko Komisji, Rec. s. 3151, pkt 49 oraz z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-286/98 P Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, Rec. s. I-9925, pkt 26, zgodnie z którym fakt, iż spółka zależna ma odrębną osobowość prawną, nie wystarcza, by wykluczyć możliwość przypisania jej zachowania spółce dominującej, w szczególności wtedy, gdy spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny tego zachowania na rynku, lecz w istocie stosuje instrukcje przekazywane jej przez spółkę dominującą.

13 Następnie w pkt 59 zaskarżonego wyroku Sąd zauważył, że zgodnie z równie utrwalonym orzecznictwem w tym szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca całkowicie kontroluje będącą sprawcą naruszenia spółkę zależną, istnieje wzruszalne domniemanie, iż spółka dominująca faktycznie wywiera decydujący wpływ na zachowanie swojej spółki zależnej (zob. wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-314/01 Avebe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3085, pkt 136 i przytoczone tam orzecznictwo), a zatem te dwie spółki stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE (zob. wyrok Sądu z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, zwany dalej „wyrokiem w sprawie Tokai II", pkt 59). Z tego względu do spółki dominującej, która kwestionuje przed sądem wspólnotowym decyzję Komisji nakładającą na nią grzywnę za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, należy obalenie tego domniemania poprzez przedstawienie dowodów, za pomocą których można dowieść niezależności jej spółki zależnej Sąd odnosi się w tym względzie w szczególności do ww. wyroku w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji (pkt 29).

14 Sąd wyjaśnił również w pkt 60 zaskarżonego wyroku, że choć Trybunał w ww. wyroku w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji wskazał okoliczności inne niż posiadanie w 100% kapitału spółki zależnej, dokonał tego jedynie w celu przedstawienia całego szeregu okoliczności, na których Sąd oparł swoje rozumowanie w zaskarżonym w tej sprawie rozstrzygnięciu, a nie – w celu oparcia omawianego domniemania na dodatkowych przesłankach.

15 Sąd stwierdził zatem w pkt 62 zaskarżonego wyroku, iż wystarczy, że Komisja udowodni, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu jej spółki dominującej, aby zastosować domniemanie, że spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na zachowanie na rynku rzeczonej spółki zależnej. Sąd ten uznał, że Komisja może w konsekwencji zdecydować, że na spółce dominującej ciąży solidarna odpowiedzialność za zapłatę grzywny nałożonej na jej spółkę zależną z uwagi na nielegalne porozumienia, w których spółka ta uczestniczyła, pomimo, iż stwierdzono, że ww. spółka dominująca nie brała bezpośrednio udziału w tych porozumieniach, chyba, iż ta ostatnia udowodni, że jej spółka zależna zachowuje się na rynku w sposób autonomiczny.

16 Wobec tego Sąd orzekł w pkt 63 zaskarżonego wyroku, iż w niniejszym przypadku „Komisja nie pominęła orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości i Sądu, poprzestając – w celu przypisania spółkom dominującym antykonkurencyjnych działań GQ – na powołaniu się na fakt, że 100% kapitału GQ należało do jej spółek dominujących […]".

17 Sąd następnie wskazał w pkt 65 zaskarżonego wyroku, że RYPF i RQ nie przedstawiły mu żadnej okoliczności faktycznej dotyczącej więzi organizacyjnych, gospodarczych i prawnych między nimi a GQ, które mogłyby wykazać autonomię gospodarczą i operacyjną tej spółki zależnej.

18 Wręcz przeciwnie, Sąd orzekł w pkt 66 zaskarżonego wyroku, że za istnieniem jednej jednostki gospodarczej przemawiają okoliczności podkreślone przez Komisję w pkt 262 uzasadnienia spornej decyzji, a mianowicie, że jedyny członek zarządu GQ działał zawsze jako łącznik RQ, iż RYPF konsolidowała sprawozdania finansowe GQ

i RQ na poziomie grupy, a wreszcie, że RQ i RYPF wspólnie odpowiedziały na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

19 Ponadto w pkt 68 i 69 zaskarżonego wyrok Sąd orzekł, że okoliczność, iż w dniu 22 października 2002 r. RQ nakazała GQ zaprzestać wszelkich praktyk, które mogłyby stanowić naruszenie reguł konkurencji po przeprowadzeniu kontroli, która odbyła się w dniu 27 września 2002 r. w siedzibie tej ostatniej spółki jest sama w sobie wystarczająca do udowodnienia wywierania przez RYPF i RQ decydującego wpływu na politykę GQ, nie tylko na rynku, ale również w odniesieniu do mającego znamiona naruszenia zachowania, które jest przedmiotem spornej decyzji.

20 Tytułem uzupełnienia Sąd zbadał w pkt 71–76 zaskarżonego wyroku czy wydając sporną decyzję Komisja popełniła błąd w ocenie dowodów przedstawionych przez skarżące, czy też niesłusznie pominęła te dowody. Sąd stwierdził, co następuje:

„71. W tym względzie należy stwierdzić, że fakt, iż działalność spółki zależnej różni się, nawet całkowicie, od działalności grupy, a nawet fakt, że spółka dominująca próbowała, zresztą bez powodzenia, odsprzedać swoją spółkę zależną, nie pozwala na obalenie domniemania, że RQ i RYPF ponoszą odpowiedzialność. Mimo że grupy przedsiębiorstw i spółki holdingowe często prowadzą odmienną działalność gospodarczą, a czasami sprzedają swoje niektóre spółki zależne, zostały już one uznane za jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. [101 TFUE] (zob. podobnie wyrok z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-330/01 Akzo Nobel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3389, pkt 78, 82).

72. Ponadto Komisja, w odpowiedzi na wniosek o przekazanie dokumentów złożony przez skarżące, przedłożyła Sądowi dokument zawierający protokoły posiedzeń zarządu RQ z lat 1998-2000 i przedstawiający wyniki finansowe GQ oraz uchwałę w sprawie sprzedaży akcji GQ w Silquímica SA i sprzedaży nieruchomości GQ.

Dokument ten potwierdza we wszystkich istotnych kwestiach ustalenia Komisji zawarte w [spornej] decyzji. Jeśli zarząd RQ odgrywa znaczącą rolę w kilku istotnych aspektach strategii GQ, takich jak sprzedaż nieruchomości lub sprzedaż akcji, oraz zachowuje uprawnienie do podjęcia ostatecznej decyzji w tym względzie, oznacza to, że wywiera on decydujący wpływ na postępowanie GQ.

73. Jeśli chodzi o argument dotyczący braku nakładania się składów organów skarżących spółek, należy stwierdzić, że z pisma z dnia 5 kwietnia 2004 r., wysłanego do Komisji przez GQ i przekazanego przez skarżące na etapie poprzedzającym postępowanie sporne, wynika wyraźnie, że pan [poufne] był zarówno prezesem zarządu GQ od 1996 r. do 2000 r., jak i członkiem zarządu RQ od 1998 r. do 1999 r. Ponadto należy zauważyć, że skarżące – zapytane o tą kwestię podczas rozprawy – przyznały, przynajmniej w sposób dorozumiany, że doszło do takiego nałożenia się funkcji.

74. Podobnie, argumenty oparte na twierdzeniu, że Komisja nie zbadała w [spornej] decyzji materialnych dowodów wskazujących na to, że to wyłącznie kierownictwo GQ określało i realizowało politykę handlową spółki, bez uprzedniego informowania RQ lub udzielania przez nią zgody, nie mogą zostać uwzględnione w świetle orzecznictwa przytoczonego powyżej. To samo dotyczy twierdzeń, że informacje przekazywane RQ przez GQ nie dotyczyły polityki handlowej, lecz wyników finansowych spółki zależnej.

75. Jeśli chodzi o związek między GQ i Repsol Italią, należy uznać, że Komisja słusznie odrzuca w [spornej] decyzji argument skarżących dotyczący rzekomego konfliktu interesów między GQ i jej spółkami dominującymi, stwierdzając, że RYPF konsoliduje sprawozdania finansowe grupy składającej się z szeregu spółek zależnych, w tym z GQ i Repsol Italia. Ponadto Komisja słusznie też stwierdza, że ów związek jest tego rodzaju, że wzmacnia domniemanie istnienia jednego przedsiębiorstwa.

76. W tych okolicznościach należy uznać, podobnie jak to uczyniła Komisja w pkt 264 uzasadnienia [spornej] decyzji, że skarżące nie zdołały obalić domniemania, że spółki dominujące ponoszą odpowiedzialność".

21 Wreszcie w pkt 77 zaskarżonego wyroku Sąd, wyjaśnił, że żaden z argumentów podniesionych tytułem ewentualnym przez spółki wnoszące odwołanie nie pozwala na podważenie spornej decyzji.

22 W szczególności w pkt 78–83 omawianego wyroku Sąd orzekł, że, jak można wywnioskować z mającego znaczenie dla tej dziedziny orzecznictwa, domniemanie odpowiedzialności wynikające z faktu posiadania kapitału ma zastosowanie nie tylko w okolicznościach, gdy istnieje bezpośredni związek pomiędzy spółką dominującą a jej spółką zależną, ale również w przypadkach, gdy ów związek jest pośredni z uwagi na występującą w roli łącznika między nimi spółkę zależną.

23 Na podstawie całości tych rozważań Sąd w pkt 84 zaskarżonego wyroku oddalił zarzut pierwszy przedstawiony na poparcie skargi o stwierdzenie nieważności.

24 Wobec uznania wszystkich podniesionych przez skarżącą w uzasadnieniu skargi zarzutów za bezzasadne, Sąd oddalił w pkt 157 skargę w całości.

Żądania stron

25 Wnoszące odwołanie wnoszą do Trybunału o:

— uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd oddala w nim zarzut dotyczący oczywistego błędu w ocenie oraz braku dostatecznego uzasadnienia w przedmiocie ustalenia, że wnoszące odwołanie ponoszą solidarną odpowiedzialność,

— stwierdzenie nieważności art. 1 lit. g) i h) oraz art. 2 lit. d) spornej decyzji w zakresie, w jakim dotyczy ona RYPF i RQ jako łącznie i solidarnie odpowiedzialnych za naruszenie art. 81 WE popełnione przez GQ oraz, tytułem żądania ewentualnego, w zakresie, w jakim decyzja ta dotyczy RYPF, oraz

— w obydwu przypadkach o odpowiednie zmniejszenie nałożonej sankcji.

26 Komisja wnosi do Trybunału o:

— oddalenie odwołania, oraz

— obciążenie wnoszących odwołanie kosztami postępowania.

W przedmiocie odwołania

27 Wnoszące odwołanie podnoszą na poparcie swego odwołania dwa zarzuty dotyczące naruszenia prawa w odniesieniu do przypisania odpowiednio RQ i RYPF odpowiedzialności za naruszenie art. 81 ust. 1 WE popełnione przez GQ.

W przedmiocie zarzutu pierwszego dotyczącego naruszeń prawa w odniesieniu do przypisania RQ odpowiedzialności za naruszenie art. 81 ust. 1 WE popełnione przez GQ

28 Pierwszy podniesiony przez wnoszące odwołanie zarzut dzieli się na trzy części.

W przedmiocie pierwszej części dotyczącej faktu, że Sąd błędnie zastosował domniemanie decydującego wpływu spółki dominującej na zachowanie kontrolowanej przez nią w 100% spółki zależnej

— Argumentacja stron

29 Zdaniem wnoszących odwołanie Sąd naruszył prawo w zakresie, w jakim błędnie uznał, że, aby przypisać spółce dominującej odpowiedzialność za bezprawne zachowanie spółki zależnej, której kapitał należy do niej w 100%, Komisja mogła przyjąć

kryterium niemające żadnego związku z naruszeniem popełnionym przez tę spółkę zależną.

30 Niewątpliwie wyrok z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8237, potwierdza zgodność z prawem zastosowania domniemania w tym względzie. Jednakże Komisja, aby mogła przypisać takiej spółce dominującej zachowanie jej spółki zależnej, jest zobowiązana do wskazania dodatkowych przesłanek.

31 W konsekwencji, jak wynika z wyroków Sądu: z dnia 15 września 2005 r. w sprawie T-325/01 Daimler Chrysler przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3319, pkt 218, oraz z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawach połączonych T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 i T-136/02 Bolloré przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-947, pkt 132, jak również w pewnym zakresie z ww. wyroku Trybunału w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, Komisja nie może być zwolniona od sprawdzenia w każdym przypadku, czy ta spółka dominująca sprawowała rzeczywiste kierownictwo nad swą spółką zależną i czy spółka ta w istocie zastosowała otrzymane instrukcje.

32 Zdaniem Komisji to twierdzenie jest sprzeczne z utrwalonym orzecznictwem. W ww. wyrokach w sprawach AEG Telefunken przeciwko Komisji, Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, a także Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Trybunał potwierdził istnienie domniemania, zgodnie z którym spółka kontrolowana w 100% przez swą spółkę dominującą realizuje politykę ustalaną przez te same statutowe organy, które określają politykę spółki dominującej. Umożliwia to przypisanie spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną nawet gdy nic nie wskazuje na to, że spółka dominująca uczestniczyła w jakikolwiek sposób w zdarzeniach składających się na popełnione naruszenie.

33 Wbrew temu, co twierdzą wnoszące odwołanie, zastosowanie takiego domniemania nie oznacza przeniesienia ciężaru dowodu, lecz sprowadza się jedynie do ustalenia standardu dowodu wymaganego, aby przypisać spółce dominującej odpowiedzialność za niejawne działania, w których uczestniczyła jej spółka zależna.

— Ocena Trybunału

34 Tytułem wstępu należy zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie przedsiębiorstwa oznacza każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania (zob. w szczególności wyroki: z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 112; z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-222/04 Cassa di Risparmio di Firenze i in., Zb.Orz. s. I-289, pkt 107, a także z dnia 11 lipca 2006 r. w sprawie C-205/03 P FENIN przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-6295, pkt 25.

35 Trybunał wyjaśnił też, że pojęcie przedsiębiorstwa w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-217/05 Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Zb.Orz. s. I-11987, pkt 40; ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 55, a także wyrok z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie C-407/08 P Knauf Gips przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-6375, pkt 64).

36 Jeżeli tego rodzaju jednostka gospodarcza narusza zasady konkurencji, to musi odpowiedzieć za to naruszenie zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej (ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

37 Jeśli chodzi o kwestię, w jakich okolicznościach osoba prawna, która nie popełniła naruszenia, może jednak zostać ukarana, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej między innymi,, w przypadku gdy mimo posiadania odrębnej podmiotowości prawnej spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania rynkowego, lecz stosuje zasadniczo instrukcje dawane jej przez spółkę dominującą w szczególności z uwzględnieniem więzów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych łączących oba te

podmioty prawa (ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Bowiem w tego rodzaju sytuacji, gdy spółka dominująca i jej spółka zależna są częścią tej samej jednostki gospodarczej, a zatem tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu 81 WE, Komisja może skierować decyzję nakładającą grzywny do spółki dominującej, bez konieczności ustalania jej bezpośredniego zaangażowania w naruszenie (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 59).

39 W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że w tym szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która popełniła naruszenie reguł konkurencji Unii, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej i, po drugie, istnieje wzruszalne domniemanie, iż owa spółka dominująca wywiera taki wpływ (zob. ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 W tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu spółki dominującej, aby przyjąć, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową swej spółki zależnej. Komisja będzie mogła następnie uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na jej spółkę zależną, chyba że owa spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia tego domniemania, przedstawi wystarczające dowody pozwalające wykazać, że jej spółka zależna zachowuje się na rynku w sposób autonomiczny (zob. podobnie ww. w pkt 29 wyrok w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, pkt 61).

41 Zatem, wbrew twierdzeniom wnoszących odwołanie, Sąd w pkt 60 zaskarżonego wyroku słusznie podniósł, iż Trybunał wprawdzie w pkt 28 i 29 ww. wyroku w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji wskazał także inne okoliczności poza faktem posiadania 100% kapitału spółki zależnej, takie jak brak zakwestionowania wpływu wywieranego przez spółkę dominującą na politykę handlową jej spółki

zależnej i wspólną reprezentację dwóch spółek w trakcie postępowania administracyjnego, jednak wymienione okoliczności zostały przytoczone przez Trybunał jedynie w celu przedstawienia całego szeregu elementów, na których Sąd oparł swoje rozumowanie, a nie – w celu uzależnienia zastosowania wspomnianego powyżej domniemania od przedstawienia dodatkowych wskazówek dotyczących rzeczywistego wywierania przez spółkę dominującą wpływu na jej spółkę zależną (zob. podobnie ww. wyrok Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 62).

42 Z całości tych rozważań wynika, iż Sąd nie naruszył w żaden sposób prawa orzekając w pkt 59–63 zaskarżonego wyroku, że, w przypadku gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału spółki zależnej, istnieje wzruszalne domniemanie, iż spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej.

43 Należy zatem oddalić pierwszą część zarzutu pierwszego jako bezzasadną.

W przedmiocie drugiej części pierwszego zarzutu dotyczącej błędów w ocenie istnienia decydującego wpływu spółki dominującej na zachowanie kontrolowanej przez nią w 100% spółki zależnej

— Argumentacja stron

44 Wnoszące odwołanie twierdzą w pierwszej kolejności, że nawet jeśli Komisja mogła domniemywać wywieranie przez spółkę dominującą decydującego wpływu na zachowanie spółki zależnej, której kapitał należy do niej w 100%, Sąd naruszył niemniej

prawo w odniesieniu do reguł mających zastosowanie w dziedzinie dowodów, nadmiernie ograniczając możliwości obalenia tego domniemania, wprowadzając tym samym system automatycznej odpowiedzialności, który jest zdaniem wnoszących odwołanie sprzeczny z zasadą odpowiedzialności osobistej.

45 W drugiej kolejności, jeśli chodzi o ocenę dowodów przedstawionych w celu obalenia omawianego domniemania, wnoszące odwołanie twierdzą, że okoliczności analizowane przez Sąd w pkt 66 zaskarżonego wyroku nie umożliwiają dojścia do wniosku o istnieniu jednej jednostki gospodarczej.

46 W trzeciej kolejności, podnoszą one, że w pkt 68 i 69 zaskarżonego wyroku Sąd przeinaczył pismo, w którym RQ, po przeprowadzeniu kontroli przez Komisję, poleciła wszystkim spółkom należącym do jej grupy, w tym GQ, zaprzestać wszelkich praktyk, które mogłyby stanowić naruszenie, a to ze względu na to, że z pisma tego nie wynika, iż RQ wiedziała o zachowaniu zarzucanym GQ.

47 W czwartej kolejności, błędy w kwalifikacji prawnej i braki w uzasadnieniu dotyczą tych samych punktów zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim ww. polecenie nie wystarcza, aby wykazać istnienie jednostki gospodarczej złożonej z RQ i GQ.

48 Komisja ze swej strony twierdzi, że jeśli chodzi o obalenie przez spółkę dominującą domniemania wywierania decydującego wpływu na jej spółkę zależną, ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji dostarczył kilku wskazówek potwierdzających zgodność rozumowania Sądu z prawem. W wyroku tym bowiem Trybunał orzekł, iż w celu dokonania oceny tego, czy spółka zależna określa w sposób autonomiczny swoje zachowanie rynkowe, należy zbadać wszystkie istotne okoliczności dotyczące powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych pomiędzy tą spółką i jej spółką dominującą.

49 Tymczasem zdaniem Komisji wnoszące odwołanie nie wykazały, że Sąd popełnił błędy w ocenie tych okoliczności.

— Ocena Trybunału

50 W odniesieniu do pierwszego argumentu dotyczącego naruszenia prawa, jakie miał popełnić Sąd, ograniczając możliwości obalenia przez spółkę dominującą domniemania decydującego wpływu na zachowanie spółki zależnej, której kapitał należy do niej w 100%, należy podnieść, że w pkt 65 zaskarżonego wyroku sąd ten słusznie stwierdził, że to na spółce dominującej ciąży obowiązek poddania jego ocenie wszelkich okoliczności dotyczących powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych pomiędzy tą spółką i jej spółką zależną, które mogą świadczyć o tym, iż spółki te nie stanowią jednej jednostki gospodarczej.

51 Z orzecznictwa Trybunału wynika bowiem, iż w celu obalenia domniemania, że spółka dominująca, do której należy 100% kapitału zakładowego jej spółki zależnej, faktycznie wywiera na nią decydujący wpływ, do spółki dominującej należy poddanie pod ocenę sądu Unii wszelkich okoliczności dotyczących powiązań organizacyjnych, gospodarczych i prawnych pomiędzy nią samą a spółką zależną, które mogą świadczyć o tym, że te spółki nie stanowią jednej jednostki gospodarczej (zob. ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 65).

52 Ponadto należy wyjaśnić, że, wbrew temu, co twierdzą wnoszące odwołanie, ze względu na to, iż ww. domniemanie może ze względu na swój wzruszalny charakter zostać w każdym indywidualnym przypadku obalone poprzez odniesienie się do wszystkich okoliczności wymienionych przez Sąd, nie prowadzi to do automatycznego przypisania odpowiedzialności spółce dominującej posiadającej cały kapitał zakładowy jej spółki zależnej, co byłoby sprzeczne z zasadą odpowiedzialności osobistej, na której opiera się prawo konkurencji Unii.

53 W konsekwencji należy oddalić ten argument.

54 Jeśli chodzi o argumenty drugi i trzeci, odpowiednio dotyczące błędu popełnionego przez Sąd ze względu na to, że okoliczności przeanalizowane w pkt 66 zaskarżonego wyroku miały nie umożliwiać wyciągnięcia wniosku o istnieniu jednej jednostki gospodarczej oraz dotyczące przeinaczenia w pkt 68 i 69 tego wyroku polecenia wydanego GQ przez RQ ze względu na to, iż nie wynika zeń, że RQ wiedziała o zachowaniu zarzucanym GQ, należy podnieść, że wynikają one z błędnego zrozumienia stosownych fragmentów omawianego wyroku.

55 Z jednej strony bowiem, wbrew twierdzeniom wnoszących odwołanie, Sąd nie doszedł do wniosku o istnieniu jednostki gospodarczej na podstawie okoliczności przeanalizowanych w pkt 66 zaskarżonego wyroku. Poprzestał po prostu na stwierdzeniu, że okoliczności uwzględnione już przez Komisję w pkt 262 uzasadnienia spornej decyzji przemawiają za stwierdzeniem istnienia jednej jednostki, a zatem – nie umożliwiają obalenia domniemania spoczywającej na RQ odpowiedzialności.

56 Z drugiej strony w pkt 68 i 69 zaskarżonego wyroku Sąd nie wyciągnął na podstawie polecenia przekazanego GQ przez RQ wniosku, iż ta ostatnia z pewnością wiedziała o bezprawnym zachowaniu zarzucanym GQ, lecz uznała, że twierdzenie wnoszących odwołanie potwierdzające przekazanie GQ tego polecenia samo w sobie było wystarczające, aby wykazać, że RQ wywierała decydujący wpływ na politykę GQ.

57 W tych okolicznościach należy również oddalić jako bezzasadne argumenty drugi i trzeci.

58 Podnosząc argument czwarty wnoszące odwołanie zarzucają w istocie Sądowi brak uzasadnienia w zakresie, w jakim nie wskazał on wystarczająco powodów, dla których

w pkt 69 zaskarżonego wyroku stwierdził, że ww. potwierdzenie przez wnoszące odwołanie polecenia przekazanego GQ przez RQ samo w sobie wystarcza, aby wykazać wywieranie przez tą ostatnią decydującego wpływu na politykę GQ.

59 W tym względzie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uzasadnienie wyroku powinno przedstawiać w sposób jasny i jednoznaczny rozumowanie Sądu, pozwalając zainteresowanym na poznanie powodów wydanego orzeczenia, a Trybunałowi na dokonanie jego kontroli sądowej (zob. wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-202/07 P France Télécom przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-2369, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

60 W niniejszej sprawie Sąd poprzestał na stwierdzeniu w pkt 69 zaskarżonego wyroku, że pismo, w którym RQ, po przeprowadzeniu przez Komisję w dniu 27 września 2002 r. kontroli w siedzibie GQ, nakazała tej ostatniej zaprzestać wszelkich praktyk, które mogłyby stanowić naruszenie reguł konkurencji, jest samo w sobie wystarczające, aby dowieść, że RQ wywierała decydujący wpływ na politykę prowadzoną przez GQ nie tylko na rynku, ale również w odniesieniu do mającego znamiona naruszenia zachowania będącego przedmiotem spornej decyzji.

61 W ten sposób Sąd poprzestał jedynie na potwierdzeniu zasady, nie wskazując w sposób jasny i jednoznaczny przyczyn, które doprowadziły go do wyciągnięcia takiego wniosku.

62 Wynika z niego, że zaskarżony wyrok dotknięty jest brakiem uzasadnienia w zakresie, w jakim Sąd nie przedstawił powodów, które leżą u podstaw omawianego wniosku.

63 Należy zatem uznać argument ten za zasadny, i oddalić drugą część pierwszego zarzutu w pozostałym zakresie.

W przedmiocie trzeciej części pierwszego zarzutu dotyczącej naruszenia prawa i braku uzasadnienia w badaniu okoliczności przedstawionych przez wnoszące odwołanie w celu obalenia domniemania wywierania przez RQ decydującego wpływu na zachowanie GQ

— Argumentacja stron

64 Wnoszące odwołanie podnoszą szereg zarzutów przeciwko stwierdzeniom dokonanym przez Sąd tytułem uzupełnienia w pkt 71–75 zaskarżonego wyroku.

65 Po pierwsze, zdaniem wnoszących odwołanie Sąd przeinaczył w pkt 71 omawianego wyroku fakt, że GQ prowadziła działalność inną niż RQ, a ponadto błędnie nie przypisał żadnego znaczenia różnego rodzaju próbom zbycia przez RQ w okresie od 1993 do 2004 r. GQ na rzecz osób trzecich. Okoliczności te stanowią bowiem ich zdaniem wyraźny dowód braku zainteresowania RQ działalnością GQ.

66 Po drugie, wbrew ocenie dokonanej przez Sąd w pkt 72 zaskarżonego wyroku, fakt, że protokoły posiedzeń zarządu RQ dotyczyły GQ jedynie w dwóch przypadkach w okresie ośmiu lat, który upłynął od 1998 do 2005 r., wskazuje, zdaniem wnoszących odwołanie, na zupełny brak wpływu RQ na działalność GQ i zupełny brak interwencji RQ w działalność GQ.

67 Po trzecie, zdaniem wnoszących odwołanie, fakt pokrywania się organów zarządzających RQ i GQ zaznaczony przez Sąd w pkt 73 zaskarżonego wyroku dotyczył tylko jednej osoby, a więc miał całkowicie marginalny charakter.

68 Po czwarte, w pkt 74 zaskarżonego wyroku Sąd błędnie odrzucił, nie analizując ich uprzednio, z jednej strony dowody przemawiające za tym, iż to jedynie kierownictwo GQ określało i wdrażało politykę handlową tej spółki, i, z drugiej strony, twierdzenia, że informacje udzielane RQ przez GQ dotyczyły wyłącznie wyników finansowych GQ.

69 Po piąte, zdaniem wnoszących odwołanie Sąd również popełnił błąd w odniesieniu do powiązań istniejących pomiędzy GQ i spółką Repsol Italia, stwierdzając w pkt 75 zaskarżonego wyroku, iż konsolidowanie przez RYPF kont na szczeblu grupy przemawia za przyjęciem twierdzenia Komisji, podczas gdy nieoparty na wyłączności stosunek agencyjny między GQ i tą spółką dowodzi niezależności GQ pod względem komercyjnym.

70 Komisja odpiera, iż wnoszące odwołanie nie wykazały istnienia wyjątkowych okoliczności mogących obalić domniemanie wywierania przez spółkę dominującą decydującego wpływu na jej spółkę zależną, których Sąd miał błędnie nie przeanalizować lub też przeinaczyć. Argumenty podniesione przez wnoszące odwołanie w tym względzie mają bardzo ogólny charakter i są bezzasadne.

— Ocena Trybunału

71 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem z art. 225 WE i z art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości wynika, że jedynie Sąd jest właściwy do dokonywania, po pierwsze, ustaleń faktycznych – z wyjątkiem sytuacji, gdy nieprawidłowość jego ustaleń wynika z akt sprawy – a po drugie, oceny tych okoliczności faktycznych. Jeżeli jednak Sąd dokonał ustalenia lub oceny okoliczności faktycznych, Trybunał jest uprawniony na podstawie art. 225 WE do kontroli kwalifikacji prawnej tych okoliczności i skutków prawnych, które wywiódł z nich Sąd (zob. w szczególności wyroki: z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie C-551/03 P General Motors przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3173, pkt 51; z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie C-266/06 P Evonik Degussa przeciwko Komisji, pkt 72,

a także z dnia 3 września 2009 r., w sprawie C-535/06 P Moser Baer India przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-7051, pkt 31).

72 Trybunał nie jest zatem właściwy do ustalania okoliczności faktycznych ani też zasadniczo do badania dowodów, które Sąd dopuścił na poparcie tych okoliczności. Jeżeli bowiem dowody te uzyskano w prawidłowy sposób przy poszanowaniu ogólnych zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego, wyłącznie do Sądu należy ocena, jaką wagę należy przywiązywać do przedstawionych dowodów. Ocena ta nie stanowi więc, z wyjątkiem przypadków przeinaczenia tych dowodów, kwestii prawnej, która jako taka podlega kontroli Trybunału (ww. wyrok w sprawie General Motors przeciwko Komisji, pkt 52; wyroki: z dnia 21 września 2006 r. w sprawie C-113/04 P Technische Unie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8831, pkt 83; a także z dnia 31 stycznia 2008 r. w sprawie C-103/07 P Angelidis przeciwko Parlamentowi, pkt 46).

73 W niniejszej sprawie, w odniesieniu do w pierwszej kolejności argumentów dotyczących rzekomo dokonanego w pkt 71 zaskarżonego wyroku przeinaczenia faktu prowadzenia przez GQ, już przed jej wejściem do grupy RQ, działalności odmiennej niż ta ostatnia, jak również usiłowań RQ zbycia GQ w okresie między 1993 i 2004 r., z jednej strony, i zarzucanych błędów kwalifikacji okoliczności faktycznych analizowanych w pkt 72, 73 i 75 tego wyroku, z drugiej strony, należy stwierdzić, że podnosząc te argumenty wnoszące odwołanie zmierzają jedynie do podważenia oceny dowodów dokonanej przez Sąd poprzez zakwestionowanie wartości, którą przyznał on okolicznościom uwzględnionym przezeń w analizie.

74 W tych okolicznościach, ze względu na to, iż wnoszące odwołanie nie twierdzą w rzeczywistości, że doszło do przeinaczenia okoliczności faktycznych, na których Sąd oparł się wyciągając swe wnioski, ani też, że wystąpił błąd w ich kwalifikacji prawnej, należy, uwzględniając orzecznictwo przytoczone w pkt 71 i 72 niniejszego wyroku, odrzucić omawiane zarzuty jako niedopuszczalne.

75 Następnie w odniesieniu do argumentu, za pomocą którego wnoszące odwołanie usiłują wykazać niewystarczający, a nawet wewnętrznie sprzeczny charakter

rozumowania Sądu, jak również naruszenie prawa, które ich zdaniem popełnił Sąd w części uzasadnienia zaskarżonego wyroku dotyczącej odrzucenia dowodów przedstawionych przez wnoszące odwołanie w celu wykazania niezależności GQ od RQ pod względem komercyjnym i operacyjnym, należy podnieść, że w pkt 74 zaskarżonego wyroku Sąd nie zbadał tych dowodów co do istoty, lecz oddalił argumenty wnoszących odwołanie, nawiązując jedynie do wcześniej przytoczonego w zaskarżonym wyroku orzecznictwa.

76 Należy jednak stwierdzić, że nie dostarczając niczego, co mogłoby doprowadzić do odrzucenia takich argumentów bez przeprowadzenia ich szczegółowej analizy, orzecznictwo przytoczone w pkt 58–60 omawianego zaskarżonego wyroku zobowiązywało w rzeczywistości Sąd, jak podniósł to on sam w pkt 65 tego wyroku, do dokonania oceny wszelkich okoliczności dotyczących powiązań organizacyjnych, gospodarczych i prawnych pomiędzy RQ a GQ, które mogłyby dowodzić, iż ta ostatnia zachowywała się niezależnie od jej spółki dominującej i że te dwie spółki nie stanowią więc jednej jednostki gospodarczej.

77 Przeprowadzenie takiej oceny było konieczne tym bardziej, że autonomia GQ we wdrażaniu polityki handlowej należy, jak wynika z orzecznictwa Trybunału, do szeregu istotnych okoliczności umożliwiających wnoszącym odwołanie obalenie domniemania decydującego wpływu RQ na zachowanie GQ, które to okoliczności mogą różnić się pod względem charakteru i znaczenia w zależności od cech każdego przypadku (zob. w szczególności ww. wyrok Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 73 i 74).

78 Sąd był więc zobowiązany uwzględnić i konkretnie zbadać okoliczności, które zostały przedstawione przez wnoszące odwołanie w celu wykazania autonomii GQ we wdrażaniu jej polityki handlowej, aby sprawdzić, czy Komisja popełniła błąd w ocenie ze względu na to, iż uznała, iż za pomocą tych dowodów nie można wykazać w niniejszym przypadku, że spółka ta nie tworzyła jednej jednostki gospodarczej z RQ.

79 Z powyższego wynika, że, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 51 swej opinii, Sąd naruszył prawo, twierdząc w pkt 74 zaskarżonego wyroku, iż argumenty przedstawione w celu wykazania istnienia takiej autonomii nie mogą być uwzględnione „w świetle przytoczonego orzecznictwa", nie przeprowadzając konkretnego badania okoliczności podniesionych przez wnoszące odwołanie.

80 Należy zatem uwzględnić niniejszy argument, przy czym część trzecia zarzutu pierwszego zostaje oddalona w pozostałym zakresie.

W przedmiocie zarzutu drugiego dotyczącego naruszenia prawa w zakresie przypisania RYPF odpowiedzialności za naruszenie art. 81 ust. 1 WE popełnione przez GQ

— Argumentacja stron

81 W drugim zarzucie wnoszące odwołanie podnoszą, ze Sąd popełnił, ich zdaniem, naruszenie prawa, rozszerzając automatycznie odpowiedzialność spółki zależnej będącej sprawcą naruszenia na spółkę stojącą na czele grupy, do której należy owa spółka zależna.

82 Orzekając w ten sposób Sąd uznał RYPF za odpowiedzialną za brak możliwości zakwestionowania przez RQ jej odpowiedzialności za zachowanie GQ. Wynika z tego, że odpowiedzialność za naruszenia popełnione przez spółkę zależną jest systematycznie przypisywana spółce dominującej stojącej na czele grupy, do której należy ta spółka zależna, bez uwzględnienia okoliczności właściwych dla danego przypadku, w szczególności liczby spółek występujących w roli łącznika, charakteru tychże spółek lub ich działalności oraz ich powiązań prawnych i gospodarczych.

83 Zdaniem Komisji ostatnie orzecznictwo Sądu potwierdza, że domniemanie wywierania decydującego wpływu na spółkę zależną ma zastosowanie w odniesieniu do spółki stojącej na czele grupy, nawet jeśli jej kontrola nad tą spółką zależną ma „odległy" i „pośredni" charakter.

— Ocena Trybunału

84 Ustosunkowanie się do niniejszego zarzutu wymaga określenia czy, oraz ewentualnie w jakich warunkach, Komisja może przypisać spółce stojącej na czele grupy (zwanej dalej „spółką holdingową"), w niniejszym przypadku RYPF, odpowiedzialność solidarną za naruszenie prawa konkurencji Unii popełnione przez spółkę, w danym przypadku GQ, której kapitał należy w całości do spółki pośredniej tej samej grupy, w niniejszym przypadku RQ, kontrolowaną z kolei w 100% przez spółkę holdingową.

85 W tym względzie należy podnieść, że, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wspomnianym w pkt 34–38 niniejszego wyroku, Komisja może w niektórych przypadkach wydać decyzję nakładającą na spółkę grzywnę za naruszenie prawa konkurencji Unii bez konieczności ustalania jej bezpośredniego zaangażowania w to naruszenie, w szczególności w sytuacji, gdy spółka, pomimo posiadania odrębnej osobowości prawnej, nie określa w sposób autonomiczny swego zachowania na rynku, lecz stosuje zasadniczo instrukcje przekazywane jej przez spółkę dominującą.

86 W świetle tych rozważań nie można więc wykluczyć, że spółka holdingowa może być uznana za solidarnie odpowiedzialną za naruszenia prawa konkurencji Unii popełnione przez spółkę zależną jej grupy, której kapitał zakładowy nie należy do niej bezpośrednio, o ile ta spółka holdingowa wywiera decydujący wpływ na wspomnianą spółkę i to nawet pośrednio poprzez spółkę występującą w roli łącznika. Dzieje się tak szczególnie, w przypadku gdy spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swego zachowania na rynku w odniesieniu do rzeczonej spółki występującej w roli

łącznika, która również nie działa w sposób autonomiczny na rynku, lecz stosuje zasadniczo instrukcje dawane jej przez spółkę holdingową.

87 W takiej sytuacji bowiem spółka holdingowa, spółka występująca w roli łącznika i ostatnia spółka zależna grupy należą do tej samej jednostki gospodarczej, a więc tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa konkurencji Unii.

88 Wynika z tego, że, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 62–63 swej opinii, w szczególnym przypadku, gdy do spółki holdingowej należy 100% kapitału spółki występującej w roli łącznika, która z kolei posiada całość kapitału spółki zależnej należącej do grupy będącej sprawcą naruszenia reguł konkurencji Unii, istnieje wzruszalne domniemanie, iż rzeczona spółka holdingowa wywiera decydujący wpływ na zachowanie spółki będącej łącznikiem i pośrednio, poprzez tę ostatnią, również na zachowanie wspomnianej spółki zależnej.

89 Tym samym, w tym szczególnym przypadku Komisja ma prawo nałożyć na spółkę holdingową solidarną odpowiedzialność za zapłatę grzywny nałożonej na ostatnią spółkę zależną grupy, o ile wspomniana spółka holdingowa nie obali tego domniemania wykazując, iż bądź spółka występująca w roli łącznika, bądź wspomniana spółka zachowują się w sposób autonomiczny na rynku (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, pkt 29; a także w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61).

90 Z powyższego wynika, iż Sąd nie naruszył prawa orzekając w pkt 81 zaskarżonego wyroku, że domniemanie odpowiedzialności oparte na fakcie posiadania przez spółkę całości kapitału innej spółki ma zastosowanie nie tylko w przypadkach gdy istnieje bezpośredni związek między spółką dominującą i jej spółką zależną, lecz również w przypadkach, gdy, jak w niniejszej sprawie, związek ten jest pośredni z uwagi na występowanie innej spółki w roli łącznika. Dlatego też Sąd w pkt 64 i 80 tego wyroku w istocie słusznie orzekł, iż wnoszące odwołanie mogły zostać uznane przez Komisję

za solidarnie odpowiedzialne, w szczególności z uwagi na posiadanie przez RQ 100% kapitału GQ i posiadanie przez RYPF 100% kapitału RQ.

91 W związku z tym należy oddalić drugi zarzut odwołania jako bezzasadny.

92 Z powyższych rozważań wynika, że należy uchylić zaskarżony wyrok w części, w jakiej Sąd oddala skargę wnoszących odwołanie o stwierdzenie nieważności spornej decyzji w zakresie, w jakim, z jednej strony, Sąd nie przedstawił powodów przyjętych na poparcie wyciągniętego przezeń wniosku, iż skierowane przez RQ polecenie GQ zaprzestania wszelkich praktyk, które mogą stanowić naruszenie reguł konkurencji, jest samo w sobie wystarczające, aby udowodnić, że RQ wywierała decydujący wpływ na politykę GQ nie tylko na rynku, lecz również w odniesieniu do mającego znamiona naruszenia zachowania będącego przedmiotem spornej decyzji i w zakresie, w jakim, z drugiej strony, Sąd nie zbadał konkretnie okoliczności przedstawionych przez wnoszące odwołanie w celu wykazania autonomii GQ w określaniu i wdrażaniu prowadzonej przez tę spółkę polityki handlowej.

93 W pozostałym zakresie odwołanie należy oddalić.

W przedmiocie skargi przed Sądem

94 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy zdanie drugie statutu Trybunału Sprawiedliwości w przypadku uchylenia orzeczenia może on, jeśli stan postępowania na to pozwala, wydać orzeczenie ostateczne w sprawie. Ma to miejsce w tym przypadku.

Argumentacja stron

95 W pierwszej kolejności wnoszące odwołanie podkreślają, że po przeprowadzeniu w dniu 27 września 2002 r. przez Komisję kontroli w siedzibie GQ, RQ nakazała w dniu 22 października 2002 r. wszystkim spółkom należącym do swej grupy, w tym GQ, zaprzestania wszelkich praktyk mogących stanowić naruszenie reguł konkurencji Unii.

96 Taka okoliczność wykazuje, zdaniem wnoszących odwołanie, że RQ i RYPF nie brały udziału w mających znamiona naruszenia zachowaniach zarzucanych GQ, nie miały kontaktu z żadnym z przedsiębiorstw uczestniczących w omawianym kartelu, nie uczestniczyły ani w opracowywaniu podejmowanych przezeń decyzji, ani w ich stosowaniu, ani w kontroli ich wdrażania, nie były poinformowane przez inne przedsiębiorstwa o okolicznościach faktycznych sprawy i, wreszcie, nie były informowane przez GQ o tych zachowaniach.

97 W drugiej kolejności, wnoszące odwołanie twierdzą, że RYPF i RQ dostarczyły Komisji na etapie poprzedzającym postępowanie sporne szereg dokumentów mających na celu obalenie domniemania ich odpowiedzialności w zakresie omawianych zachowań, dostarczając dowodu niezależności GQ pod względem komercyjnym i operacyjnym. Owe dowody zostały jednakże błędnie ocenione, a wręcz pominięte przez Komisję.

98 W szczególności Komisja popełniła zdaniem wnoszących odwołanie oczywisty błąd w ocenie materialnych dowodów z uwagi na fakt, że GQ cieszyła się zupełną swobodą działania na rynku, ponieważ na kierownictwo tej spółki przeniesiono całkowicie wszystkie kompetencje w zakresie kierowania, zarządzania i administracji, a także udzielono mu odpowiednich w tym celu upoważnień. Ponadto Komisja nie podniosła również, że dostarczanie RQ informacji przez GQ ograniczało się do przekazywania wyników dotyczących budżetu i planów strategicznych lub handlowych wydanych przez kierownictwo GQ.

99 Komisja ze swej strony podnosi, że wnoszące odwołanie nie zdołały obalić domniemania spoczywającej na RQ odpowiedzialności.

Ocena Trybunału

100 W celu zbadania niniejszych argumentów należy ustalić, czy Komisja popełniła błąd w ocenie uznając, z jednej strony, że polecenie wydane GQ przez RQ wskazuje na to, iż ta ostatnia nie wiedziała o om awianym naruszeniu ani w tym naruszeniu nie uczestniczyła, ani też nie zachęciła swej spółki zależnej do jego popełnienia i, z drugiej strony, że przedstawione dowody dotyczące autonomii kierownictwa GQ w określaniu i we wdrażaniu polityki handlowej tej spółki wskazują na to, iż ustalała ona w sposób autonomiczny swe zachowanie na rynku.

101 W tym względzie, jeśli chodzi w pierwszej kolejności o polecenie wydane GQ przez RQ, należy podnieść, iż, jak wynika z akt sprawy, miało ono charakter ogólny, gdyż było skierowanie nie tylko wyłącznie do GQ, lecz również do wszystkich spółek grupy i zostało przekazane dwa i pół roku po zaprzestaniu antykonkurencyjnego zachowania zarzucanego GQ.

102 Wprawdzie takie okoliczności przemawiają za przyjęciem, że RQ nie wiedziała o naruszeniu zarzucanym GQ, nie brała w nim udziału czy też nie nakłaniała do jego popełnienia, jednakże, wbrew twierdzeniom wnoszących odwołanie, okolicznością, która umożliwia Komisji nałożenie grzywny na spółkę dominującą, nie jest okoliczność, że spółka dominująca nakłoniła swą spółkę zależną do popełnienia naruszenia reguł konkurencji Unii ani też bezpośrednie uczestnictwo pierwszej w takim naruszeniu popełnionym przez drugą, lecz okoliczność, że obydwie te spółki składają się na tę samą jednostkę gospodarczą i tworzą więc jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE, (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 59 i 77).

103 Należy zatem stwierdzić, że w niniejszym przypadku sama okoliczność, iż RQ, z jednej strony, dowiedziała się o naruszeniu dopiero po kontroli przeprowadzonej w dniu 27 września 2002 r. w siedzibie GQ, i, z drugiej strony bezpośrednio nie brała udziału w tym naruszeniu ani nie nakłaniała jej do jego popełnienia, nie może świadczyć o tym, że te dwie spółki nie stanowią tej samej jednostki gospodarczej. Taka okoliczność nie jest więc wystarczająca, aby obalić domniemanie faktycznego wywierania przez RQ decydującego wpływu na zachowanie GQ.

104 Jeśli chodzi, w drugiej kolejności, o argumenty dotyczące rzekomej autonomii kierownictwa GQ w ustalaniu i we wdrażaniu polityki handlowej tej spółki, należy podnieść, iż okoliczności przedstawione w tym względzie przez wnoszące odwołanie nie wskazują na to, iż GQ określała w sposób autonomiczny swe zachowanie na rynku i, co za tym idzie, nie stanowiła jednostki gospodarczej z RQ. Choć jest bowiem prawdą, że niektóre dokumenty przedstawione przez wnoszące odwołanie wskazują na to, że szereg kompetencji z zakresu zarządzania, kierowania i administracji GQ zostało przeniesionych na rzecz jej kierownictwa, inne elementy akt sprawy wskazują natomiast na istnienie istotnej ingerencji RQ w wiele aspektów strategii jak również polityki handlowej GQ.

105 Należy w tym względzie powołać się na zaświadczenia sekretarza zarządu RQ z dnia 7 czerwca 2005 r. zawierające wyciągi z licznych protokołów ze spotkań zarządu tej spółki sporządzone w latach 1998–2005. Z owego dokumentu wynika, że zarząd RQ wywarł w okresie między 1998 a 2000 r. znaczący wpływ na pewne zasadnicze aspekty prowadzonej przez GQ polityki, w szczególności w celu udzielenia w dniu 17 kwietnia 1998 r. zezwolenia na sprzedaż akcji GQ w Silquímica SA oraz, w dniu 28 stycznia 1999 r., na sprzedaż nieruchomości GQ.

106 Następnie należy stwierdzić, że w niniejszym przypadku, jak wskazała Komisja w pkt 262 uzasadnienia spornej decyzji, czemu też nie zaprzeczyły wnoszące odwołanie, jedyny członek zarządu GQ wyznaczony przez RQ stanowił ze względu na swe niezmienne zachowanie łącznik między dwiema spółkami, poprzez który przekazywane były RQ informacje dotyczące sprzedaży, produkcji i wyników finansowych.

107 Wreszcie odnosząc się do wymiany informacji między kierownictwem GQ i RQ, potwierdzona przez same wnoszące odwołanie okoliczność, że przekazywanie informacji miało miejsce na etapie wykonywania planów strategicznych i handlowych, stanowi dodatkową przesłankę istnienia kontroli, którą RQ sprawowała w odniesieniu do decyzji opracowywanych i wykonywanych przez kierownictwo GQ.

108 W tym kontekście nie ma natomiast żadnego znaczenia okoliczność, że pewne z tych informacji dotyczyły wyników finansowych związanych z rocznym budżetem GQ, ponieważ każda spółka dominująca jest zobowiązana do konsolidacji kont na poziomie jej grupy.

109 W świetle tych rozważań należy stwierdzić, iż Komisja nie popełniła błędu w ocenie stwierdzając, że przedstawione przez wnoszące odwołanie okoliczności dotyczące, z jednej strony, faktu, że RQ nie wiedziała o omawianym naruszeniu, nie brała w nim udziału, czy też nie nakłaniała swej spółki zależnej do jego popełnienia i, z drugiej strony, zasad określania i wdrażania polityki handlowej GQ, rozważone łącznie z innymi istotnymi okolicznościami zawartymi w aktach sprawy nie wskazują na to, że ta ostatnia określała swe zachowanie na rynku w sposób autonomiczny i, co za tym idzie, nie pozwalają obalić domniemania, iż RQ wywierała decydujący wpływ na zachowanie GQ.

110 Należy zatem oddalić argumenty podniesione w zakresie przez wnoszące odwołanie w uzasadnieniu skargi o stwierdzenie nieważności.

111 W związku z powyższym należy oddalić skargę o stwierdzenie nieważności.

W przedmiocie kosztów

112 Zgodnie z art. 122 akapit pierwszy regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał orzeka wyrokiem kończącym postępowanie w sprawie, rozstrzyga on o kosztach.

113 Zgodnie z art. 69 § 2 tego regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Jednakże zgodnie z art. 69 § 3 akapit pierwszy wspomnianego regulaminu w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron Trybunał może postanowić, że każda ze stron poniesie własne koszty.

114 Ponieważ w niniejszej sprawie wnoszące odwołanie wygrały w istocie sprawę w przedmiocie odwołania, lecz nie zostały uwzględnione ich żądania w ramach skargi o stwierdzenie nieważności, należy postanowić, iż każda ze stron ponosi swoje własne koszty postępowania w niniejszej instancji i że wnoszące odwołanie ponoszą wszystkie koszty postępowania w pierwszej instancji.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Uchyla się wyrok Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie T-85/06 General Química i in. przeciwko Komisji w zakresie, w jakim Sąd oddalił w nim skargę General Química SA, Repsol Química SA i Repsol YPF SA o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2006/902/WE z dnia 21 grudnia 2005 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz art. 53 Porozumienia EOG przeciwko Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (poprzednio Uniroyal Chemical Company**

Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (poprzednio Crompton Corporation), General Química, SA, Repsol Química, SA i Repsol YPF, SA (sprawa COMP/F/C.38.443 – Substancje chemiczne stosowane w przemyśle gumowym), w zakresie, w jakim Sąd, z jednej strony, nie przedstawił powodów przyjętych na poparcie wyciągniętego przezeń wniosku, że skierowane przez Repsol Química SA polecenie General Química SA zaprzestania wszelkich praktyk, które mogą stanowić naruszenie reguł konkurencji jest samo w sobie wystarczające, aby udowodnić, że Repsol Química SA wywierała decydujący wpływ na politykę General Química SA nie tylko na rynku, lecz również w odniesieniu do mającego znamiona naruszenia zachowania będącego przedmiotem decyzji 2006/902 i w zakresie, w jakim, z drugiej strony, Sąd nie zbadał konkretnie okoliczności przedstawionych przez General Química SA, Repsol Química SA i Repsol YPF SA w celu wykazania autonomii General Química SA w określaniu i wdrażaniu prowadzonej przez tą spółkę polityki handlowej.

2) **W pozostałym zakresie odwołanie zostaje oddalone.**

3) **Skarga wniesiona przez General Química SA, Repsol Química SA i Repsol YPF SA do Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich zostaje oddalona.**

4) **Każda ze stron pokrywa własne koszty postępowania w niniejszej instancji, a General Química SA, Repsol Química SA oraz Repsol YPF SA zostają obciążone kosztami postępowania w pierwszej instancji.**

Podpisy